

De illegale kretter som sto bak Aula-brannen

Petter Moen leder av aksjonen

Professor Marstrander går helt inn for Adolf Hoel

Professor Carl J. S. Marstrander forklarer som vitne i saken mot Adolf Hoel at professor Harald E. Schjelderups versjon av den konferanse han hadde med en del kolleger om prorektoratet og det brevet til Adolf Hoel som den resulterte i, ikke stemmer med det inntrykk dette har etterlatt i vitnets erindring. — Jeg erindrer tydelig, sier han, at en av dem som deltok i konferansen, jeg tror det var Schjelderup selv, tok aktiv del i redaksjonen av brevet, idet han ba om at uttrykket korrekt samarbeid måtte bli endret til korrekt forhold til.

Jeg hadde i noen dager forut for dette møtet drøftet saken med en rekke professorer fra forskjellige fakulteter. Alle var av den mening som jeg jo ga uttrykk for i mitt brev til Hoel, at under de gitte forhold var hans kandidatur det som ville tjene Universitetets interesser best.

Straks konferansen åpnet, skjønte jeg at jeg var havnet i en besluttsom liten krets som så noe annerledes på vei og midler i universitetskampen enn de kolleger jeg hadde talt med før. Først etter frigjøringen gikk det opp for meg at det i virkeligheten var medlemmene av aksjonsutvalget jeg konfererte med — dette utvalg hvis eksistens, sammensetning, mandat og fullmakter ingen ved Universitetet var informert om — selv ikke dekanene.

Mitt og de fleste andre professorers standpunkt var at en lukning av Universitetet ikke skulle provoseres. For det første var et universitet i funksjon et motstandssentrum av den aller største betydning. Her møttes daglig tusener av studenter som alle brant for samme sak og i feriene spredtes som lysbærere over hele landet. Dernæst var det klart at et arelangt brudd i studiene for mange studenter var enstydig med at de aldri kom til å fullføre sin eksamen.

Jeg vet fra studentrommene på Grini hvor takknemlig studentene var for at Universitetet ble holdt gående.

Det er mulig at aksjonsutvalget ønsket Universitetet stengt, men det ble ikke gitt uttrykk for det på møtet. Da mitt brev til Hoel altså har passert aksjonsutvalget, og er blitt døftet der, skjønner jeg ikke hvordan dette brevet kan brukes mot Hoel, aller minst av Schjelderup, som var med på det. Brevet er jo ikke en advarsel til Hoel mot å overta prorektoratet. Det presiserer visstnok skarpt mot universitetslærernes antinazistiske innstilling og poengterer tydelig at Universitetet ikke vil medvirke ved valget av prorektor. Men det tilføyer at skal Universitetet absolutt ha en prorektor, så var det overveldende flertall av den mening at Universitetets interesser var i tryggere hender hos Hoel enn hos de andre som var brakt på bane.

Hoel leste i dette brevet et garbert ønske fra Universitetet om at han i en skjebnesvanger tid skulle overta prorektoratet. Annerledes kan heller ikke brevet leses.

Jeg ser at Harald Schjelderup ikke vil kreve noen streng straff for Hoel.

Etter min overbevisning bør han overhodet ikke straffes, erklærte professor Marstrander. Ingen som kjener Hoels rulleblad fra krigen, vil være i tvil om at summen av hans gjerninger er god og at hans sti er ren. Han kjempet Universitetets kamp, det er sannheten, han frelste studenter fra død og deportasjon, han arbeidet dag og natt, i fire lange år under et sjælelig press som var for tungt til å bæres. Hoel var i sin universitetspolitikk i samsvar med Universitetets store flertall. En dom over Hoel blir en dom over det store flertall av universitetslæreren hvis linje han fulgte. En dom over Hoel betyr også at det settes landssvikstempel på en mann, hvis hele liv har vært vidd Norges interesser. Han er ikke mer nazist enn Harald Schjelderup, men hans oppfatning av veien er en helt annen. For Harald Schjelderup gis det bare en vei: hans egen. Han er streng og ubøyelig som Jehova. Hans gammeltestamentlige tale fører til hat, gjengjeldelse, fordømmelse og nye kriger. Sangeren Svein Bruun ga på anmodning en forklaring om Aula-brannen, og presiserte at Adolf Hoel ikke hadde det fjerneste med brannen å gjøre.

Det var da heller ikke noe kommunistisk anslag. Det var Petter Moen som var sjef for aksjonen, og den ble satt i verk etterat han hadde konferert med koordinasjonskomiteen.

I retten er det blitt hevdet at London-Nytt sto bak brannen. Det er riktige så si at det var det.

«ytte apparat i pressedirektora-
tet», hvor tre av London-Nytts folk
hadde sæte. Disse tre var Thorvald
Larsen, Reidar Østli og Petter
Moen.

Larsgaard har avgitt en utførlig
forklaring om dette, og det er bit-
tert å se av avisreferatene at hans
forklaring er blitt trukket i tvil.

Forsvareren: Ble det konferert
med London-regjeringen?

Vitnet: Jeg tror nok det var
gjort.

Dommeren: Hva var motivet?

Vitnet: Petter Moen sa at han
blant tyske myndigheter hadde
snappet opp informasjon om at
det foresto en aksjon mot studen-
tene og folket ellers, og det skulle
da settes i gang noe av en «riks-
dagsbrann». Det gjaldt for oss å
komme tyskerne i forkjøpet, og
Moen spurte meg om hvordan det
lå an i Aulaen. Det er blitt hev-
det at dette var en tysk aksjon,
men dette beror på en misforstå-
else.

Flere hundre brev ble sendt til
folk som var i faresonen, og disse
brevene ble postlagt om natten like
før brannen. Likeledes var det
forut for brannen ordnet med pla-
ner for evakueringen av studentene.

Dommeren: Kunne man ikke ha
varslet studentene om tyskernes
forestående aksjon?

Vitnet: Det kan man kanskje si
i dag. Men Aula-brannen var ikke
uten betydning. Den vakte opp-
merksomhet ute i verden, og den
hadde blant annet til følge at sven-
skene snudde heit om.

Forsvareren: Dessverre. Den
hadde også til følge at studentene
ble deportert. Man var i ferd med
å få stoppet aksjonen mot studen-
tene. Men etterat Sverige tok sitt
klare standpunkt, utviklet det hele
seg til en prestisjessak.

En tid før Aula-brannen ble det
begått innbrudd i Frontkjemper-
kontoret, hvor hele dets arkiv ble
stjålet. Det var Larsgaard og jeg
som stjal arkivet, sa Bruun. Vi
hadde også planer om å kidnappe
Jonas Lie og transportere ham til
England. Dette ble imidlertid fra-
rådet fra høyere hold av hensyn til
represaliene. Hadde man i forbin-
delse med aksjonen mot Aulaen,
tenkt slik på represaliene, ville vel
også den blitt frarådet.

Svein Bruun ønsket å korrigere
en opplysning om at han skulle ha
sunget på NS-tilstelninger.

Jeg har aldri sunget på NS-
møter, sa han. Men under Grieg-
jubileet fikk jeg fra Cally Monrad
tilbud om å synge på Det Norske
Teatret. Dette ble forelagt den
illegale ledelse, som anmodet meg
om å medvirke ved forestillingen,
for derved ville jeg bli befridd for
tyskernes berettigede mistanke om
at jeg var spion for de allierte.

Aftenposten

19/5-49